

Pametniji
ste
nego što
mislite

Vodič kroz višestruke
inteligencije za djecu
i sve one koji se njima bave

THOMAS ARMSTRONG

Sadržaj

UVOD:

ZAŠTO STE PAMETNIJI STE NEGO ŠTO MISLITE	1
Teorija višestrukih inteligencija	2
O knjizi	4

POGLAVLJE 1. JEZIČNA INTELIGENCIJA **7**

Kratki kviz	7
Što znači biti jezično inteligentan?	8
Govorni jezik	9
Pisani jezik	11
Pisanje	13
Ostali oblici jezične inteligencije	14
Kako vježbati jezičnu inteligenciju i pritom se zabavljati	16
Što ako vam jezik nije jača strana?	18
Što ako ste pravi jezični čarobnjak?	21
Pogled u budućnost	22
Zanimljivi materijali za razvoj jezične inteligencije	23

POGLAVLJE 2. GLAZBENA INTELIGENCIJA **25**

Kratki kviz	25
Što znači biti glazbeno inteligentan?	26
Razvijanje smisla za glazbu	28
Izvođenje glazbe	30
Pisanje glazbe	32
Dobro ugođen glazbeni um	33
Kako vježbati glazbenu inteligenciju i pritom se zabavljati	34
Što ako glazbena inteligencija "baš i ne pleše kako vi svirate"?	37
Što ako ste pravi glazbeni maestro?	39
Pogled u budućnost	41
Zanimljivi materijali za razvoj glazbene inteligencije	42

POGLAVLJE 3. LOGIČKA INTELIGENCIJA **44**

Kratki kviz	44
Što znači biti logički inteligentan?	45
Procijenite svoje matematičke vještine	47
Istražite svoje znanstveno razumijevanje	51

Izračunajte svoje računalne sposobnosti	54
Kako vježbati logičku inteligenciju i pritom se zabavljati	55
Što ako smatrate da vam logika nije jača strana?	57
Što ako ste ste rođeni logičar?	59
Pogled u budućnost	61
Zanimljivi materijali za razvoj logičke inteligencije	61

POGLAVLJE 4. SLIKOVNA INTELIGENCIJA 64

Kratki kviz	64
Što znači biti slikovno inteligentan?	65
Inteligencija umjetnika.	68
Slikovna inteligencija u 3D obliku.	71
Moć izuma	75
Kako razvijati slikovnu inteligenciju i pritom se zabavljati	77
Što ako niste sigurni u svoju slikovnu inteligenciju?	80
Što ako ste ste pravi slikovni profesionalac?	82
Pogled u budućnost	85
Zanimljivi materijali za razvoj slikovne inteligencije	86

POGLAVLJE 5. TJELESNA INTELIGENCIJA 88

Kratki kviz	88
Što znači biti tjelesno inteligentan?	89
Vi i vaše tijelo.	91
Povezivanje uma i tijela	93
Vaše umjetničko, izražajno tijelo.	95
Vježbanje tjelesne inteligencije	98
Kako razvijati tjelesnu inteligenciju i pritom se zabavljati	102
Što ako baš i niste "u dodiru" sa svojom tjelesnom inteligencijom?	104
Što ako ste prava tjelesno inteligentna "zvijezda"?	106
Pogled u budućnost	108
Zanimljivi materijali za razvoj tjelesne inteligencije	108

POGLAVLJE 6. DRUŠTVENA INTELIGENCIJA 111

Kratki kviz	111
Što znači biti društveno inteligentan?	112
Kako uspostaviti kontakt s ljudima.	115
Pomaganje	116
Vođenje	120
Kako vježbati društvenu inteligenciju i pritom se zabavljati	121

Što ako morate temeljito "izbrusiti" svoje društvene vještine?	124
Što ako ste već pravi društveno inteligentni "maher"?	126
Pogled u budućnost	129
Zanimljivi materijali za razvoj društvene inteligencije	129

POGLAVLJE 7. OSOBNA INTELIGENCIJA 132

Kratki kviz	132
Što znači biti osobno inteligentan?	133
Upoznati sebe	135
Razumijevanje vlastitih osjećaja	138
Ostvarivanje ciljeva	142
Kako razvijati osobnu inteligenciju i pritom se zabavljati	145
Što ako sumnjate u svoju osobnu inteligenciju?	148
Što ako ste prava "zvijezda" osobne inteligencije?	150
Pogled u budućnost	152
Zanimljivi materijali za razvoj osobne inteligencije	153

POGLAVLJE 8. PRIRODNA INTELIGENCIJA 156

Kratki kviz	156
Što znači biti prirodno inteligentan?	157
Istražite svijet koji vas okružuje.	159
Briga o Zemlji	162
Briga za biljke	164
Briga o životinjama	165
Kako razvijati prirodnu inteligenciju i pritom se zabavljati	168
Što ako baš i niste Indiana Jones u svijetu prirodne inteligencije?	171
Što ako vam je prirodna inteligencija "prirodna"?	174
Pogled u budućnost	177
Zanimljivi materijali za razvoj prirodne inteligencije	177

ZAKLJUČAK:

INTELIGENCIJE U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU	179
--	------------

KAZALO	180
-------------------------	------------

O AUTORU	184
---------------------------	------------

UVOD

Zašto ste pametniji nego što mislite

Mislite li da ste "pametni"? Što uostalom znači "biti pametan"? Mnogi ljudi vjeruju da je pamet povezana s dobivanjem dobrih ocjena i visokim rezultatima na školskim testovima. Većina ljudi misli da ste pametni ako pokažete uspjeh u sljedećim stvarima:

- * uistinu dobro čitate
- * brzo rješavate matematičke probleme
- * znate sve o računalima
- * u stanju ste izrecitirati hrpu činjenica

$$E=MC^2$$

Znate li da imena Popajevih nećaka glase Pipaj, Pepaj, Pupaj i Papaj!?!

Dakle, kakvo je *vaše* mišljenje o tome što znači biti pametan?

Evo nečega što bi vas moglo iznenaditi: biti pametan ne znači samo dobivati dobre ocjene, postizati visoke rezultate na testovima ili pamtiti činjenice. Postoji, zapravo, hrpa drugih stvari pomoću kojih na različite načine možete pokazati svoju pamet i sposobnosti - umjetnošću, glazbom, sportom, zanimanjem za prirodu, osjećajima i dobrim odnosima s drugim ljudima (spominjemo samo neke). Ova će vam knjiga otkriti mnoge vrste inteligencije.

U proteklih stotinu godina stručnjaci su često koristili IQ testove kako bi otkrili koliko su ljudi pametni. IQ je kratica za *kvocijent inteligencije* kojim se mjere rezultati koje netko postigne na testu. Na tom testu morate riješiti neke matematičke probleme, definirati riječi, konstruirati prema uzorku, ponavljati brojeve prema sjećanju i još neke stvari. Možda ste već bili u prilici rješavati takav test.

Mnogi ljudi misle da je test inteligencije najbolji način da se izmjeri koliko je netko pametan. No testovi inteligencije nisu savršeni i postoji mnogo stvari koje ne mogu obuhvatiti. Oni ne mogu predvidjeti čime ćete se baviti kada odrastete i što sve možete postići u životu. A takvi testovi također odražavaju pristranosti ili gledišta onih osoba koje su ih sastavljale. Osim toga, nema testa kojim bi se moglo obuhvatiti baš sve. Pitanja u njima često ne pružaju priliku da pokažete sve svoje sposobnosti. U pravilu testovi inteligencije najviše pozornosti posvećuju umijeću baratanja riječima i brojevima, a zanemaruju područja poput glazbe, umjetnosti, prirode ili društvenih vještina.

Nedavno su neke osobe osporile mišljenje koje tvrdi da je IQ najbolje mjerilo inteligencije. Među te osobe spada psiholog i profesor na Sveučilištu Harvard, dr. Howard Gardner. Zahvaljujući dijelom i njegovu radu, stručnjaci sada posjeduju cjelovitiju predodžbu o tome što zapravo znači biti pametan.

Teorija višestrukih inteligencija

Budući da su IQ testovi ograničeni i ne mogu ispitati široki spektar ljudskih sposobnosti, dr. Gardner tvrdi da oni zapravo nisu pravo mjerilo inteligencije.

Dr. Gardner je zaključio da ne postoji samo *jedan* način da se bude pametan, nego mnoštvo različitih načina. Također je zamijetio da su različiti dijelovi mozga, kako izgleda, povezani s tim različitim tipovima inteligencije. Tako je došao na ideju, odnosno stvorio je teoriju kojom je bilo moguće objasniti široki spektar sposobnosti kojima se bavio. Tu je ideju nazvao *teorijom višestrukih inteligencija* (ili skraćeno, VI teorija).

Ako malo bolje razmislite, teorija dr. Gardnera o različitim tipovima inteligencije itekako je smisljena. Postoje mnogi ljudi koji nisu postigli visoke rezultate na testovima inteligencije ili nikada nisu pristupili testovima sposobnosti, a sasvim su očito pametni na mnogo drugih načina. Najčešće su to ljudi koji slikaju, penju se na planine, sklapaju poslove, istražuju prirodu ili izumljuju razne naprave i strojeve. Naravno, moguće je postići visok rezultat na testu inteligencije i još uvijek biti dobar i u tim stvarima, ali takav test neće nužno otkriti baš sve vaše sposobnosti.

Teorija višestrukih inteligencija tvrdi da postoji osam različitih vrsta inteligencije - osam načina da se bude pametan! (Možda je taj broj i veći, samo što te inteligencije još nisu otkrivene.) Svaka od tih različitih vrsta inteligencije može se opisati određenim obilježjima, aktivnostima i interesima.

Kada je dr. Gardner objavio knjigu u kojoj izlaže svoju teoriju, u njoj je svakoj pojedinoj vrsti inteligencije nadjenao naziv. Evo tih osam vrsta inteligencije: (1) lingvistička inteligencija, (2) glazbena inteligencija, (3) logičko-matematička inteligencija, (4) vizualno-prostorna inteligencija, (5) tjelesno-kinestetička inteligencija, (6) interpersonalna inteligencija, (7) intrapersonalna inteligencija i (8) prirodna inteligencija.

Teoriju dr. Gardnera proučavam već punih dvadeset godina. U tom sam razdoblju napisao mnogo knjiga o višestrukim inteligencijama namijenjenih prvenstveno odraslima. No s obzirom na to da mnogo vremena provodim podučavajući klince, poželio sam napisati knjigu koja bi mogla pomoći i mladim ljudima. Nadam se da sam teoriju višestrukih inteligencija prikazao na način koji je lako razumjeti jer smatram da je klince poput vas važno upoznati sa *svim* načinima na koje možete biti pametni.

Kako bih vam olakšao stvari, nastojao sam tih osam inteligencija opisati pojednostavnjenim jezikom:

- 1** **Jezična inteligencija** (lingvistička inteligencija): Kada volite riječi i način na koji se one koriste u čitanju, pisanju i govoru. Možda uživate u poigravanju riječima ili jezičnim igrama, učenju stranih jezika, pričanju priča, kreativnom pisanju ili čitanju. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u prvom poglavlju.
- 2** **Glazbena inteligencija** (glazbena inteligencija): Kada volite glazbu, ritam, melodiju, skladne tonove. Posjedujete dobar glazbeni sluh. Možda volite različite vrste glazbe i uživate u aktivnostima poput pjevanja, sviranja, slušanja CD-a ili posjećivanja koncerata. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u drugom poglavlju.
- 3** **Logička inteligencija** (logičko-matematička inteligencija): Kada uživate u rješavanju problema, sposobni ste razumjeti brojeve i matematičke strukture i znanost vas sama po sebi zabavlja. Možda volite zagonetke, rebase, mozgalice, računala, smišljate vlastite šifre ili provodite znanstvene eksperimente. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u trećem poglavlju.
- 4** **Slikovna inteligencija** (vizualno-prostorna inteligencija): Kada volite promatrati svijet oko sebe i pronalaziti zanimljive stvari u njemu. Možda posjedujete sposobnost zamišljanja stvari ili slika te pored toga sposobnost da ono što vidite u svojoj mašti predstavite i drugima putem umjetnosti, dizajna, fotografije, arhitekture ili različitih izuma. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u četvrtom poglavlju.
- 5** **Tjelesna inteligencija** (tjelesno-kinestetička inteligencija): Skladno se krećete i osjećate se ugodno u vlastitom tijelu, koristite ga da biste naučili

nove vještine ili se izrazili na različite načine. Možda se bavite atletikom, umjetničkim plesom ili glumom. Ili pak ponajviše volite raditi rukama i baviti se aktivnostima poput modelarstva, konstruiranja ili popravljanja stvari. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u petom poglavlju.

6 **Društvena inteligencija** (interpersonalna inteligencija): Zanimaju vas ljudi i načini na koji se međusobno ophode. Možda sudjelujete u radu učeničkih skupina ili debatnog kluba u svojoj školi, imate mnogo prijatelja, sudjelujete u radu nekih udruga ili jednostavno uživate u svakodnevnom druženju s ljudima. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u šestom poglavlju.

7 **Osobna inteligencija** (intrapersonalna inteligencija): Svjesni ste vlastitih osjećaja i razumijete ih, svjesni ste u čemu ste najbolji, a na čemu još morate poraditi. Često sebe poznajete bolje nego što vas poznaju drugi. Možda vodite dnevnik, stvarate planove za budućnost, razmišljate o prošlosti ili si postavljate ciljeve. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u sedmom poglavlju.

8 **Prirodna inteligencija** (prirodna inteligencija): Vi ste promatrač i uživate u identificiranju i klasificiranju biljaka, životinja ili minerala. (Ako živite u gradu, možda uživate u razvrstavanju stvari poput CD-a i sl.) Vjerojatno volite boraviti u prirodi i zanima vas vrtlarstvo, briga o životinjama, kuhanje ili sudjelovanje u ekološkim akcijama. Više informacija o ovom obliku inteligencije pronaći ćete u osmom poglavlju.

O knjizi

U sljedećih osam poglavlja detaljno ćemo opisati svih osam načina na koje se može biti pametan. Dok ih čitate, nastojte uočiti u kojim oblicima inteligencije najjasnije prepoznajete sebe, kao i svoje prijatelje, članove obitelji, pa čak i učitelje. Ova će vam knjiga pomoći da naučite tko ste i što biste mogli postati. I ne samo to, ona će vam pomoći da bolje razumijete i da se bolje slažete s ljudima koji vas okružuju - s braćom i sestrama, roditeljima, prijateljima, učiteljima i ostalima. Naučit ćete kako ljudi posjeduju različite sposobnosti i različite zamisli o tome kako se neke stvari mogu učiniti. To će vam pomoći da ih bolje

razumijete, da se bolje slažete s njima pa čak i da učite od njih. Tako će vam ova knjiga možda pomoći da primite neke košarkaške savjete od svoje *tjelesno inteligentne* starije sestre, da učite od svoga *logički inteligentnog* učitelja, ili da se bolje slažete sa svojim *osobno inteligentnim* prijateljem.

Evo dobrih vijesti: vi već posjedujete svih osam vrsta inteligencije. Uistinu! Niste pametni na samo jedan način. U različitim ste stupnjevima pametni na *svaki* način koji se u ovoj knjizi opisuje. To ne znači da ste izvrsni u svemu (nitko nije baš *tako* dobar), ali svakako *posjedujete* neku vrstu sposobnosti u svakom području. Dok budete čitali o različitim vrstama inteligencije, vjerojatno ćete otkriti da je u vama prisutan barem djelić svake. Tako ste već sada osam puta pametniji nego što ste bili prije čitanja ovih redaka.

Evo još dobrih vijesti:

*** *Svaka je vrsta inteligencija različita, ali sve su međusobno ravnopravne.***

Nijedna vrsta inteligencije nije bolja ili važnija od ostalih.

*** *Bez obzira na to koja vam je vrsta sposobnosti dana određenom inteligencijom, uvijek možete istraživati, produbljivati i razvijati određenu sposobnost.*** Bez obzira na to je li vam teško izgovoriti riječ "bibliografija" ili ste pak budući pisac bestselera, uvijek možete poboljšati svoju jezičnu inteligenciju. Naveli smo samo jedan primjer, ali vjerojatno ste shvatili što smo željeli reći.

*** *Možda znate u čemu ste najbolji, ali to ne znači da se morate ograničiti samo na jednu vrstu inteligencije.*** Recimo da posjedujete tjelesnu inteligenciju (Čestitamo vam na tome!) ipak nemojte propustiti radost čitanja samo zato što ona spada u drugu vrstu inteligencije (u jezičnu inteligenciju).

*** *U svakoj vrsti inteligencije postoji mnogo različitih načina da se bude pametan.***

Primjerice, ako ste jezično pametni, možda otkrijete da ste izvrstan govornik, ali da baš i niste jednako sjajan pisac. Ili, ako ste tjelesno inteligentni, možda otkrijete da vam nogomet ne leži, ali da ste izvrsni u plivanju. S nešto truda usavršit ćete ono u čemu ste dobri, ali i ono u čemu niste.

*** *Različite inteligencije međusobno surađuju u gotovo svemu što činite.*** Recimo da mislite kako se crtanje odnosi samo na slikovnu inteligenciju. Krivo! Crtanje zahtijeva korištenje tjelesne inteligencije za ovladavanje različitim tehnikama crtanja, prirodna inteligencija pomaže u razvijanju oka za detalje, pa čak i osobna inteligencija pomaže u pronalaženju ideja za crtanje. Mnoge se aktivnosti oslanjaju na različite vrste inteligencije, a ne samo na one najočitije. Pa jednako kao što je potrebno više od slikovne inteligencije da bi se oslikalo platno, tako je obično potrebno više od

jedne vrste inteligencije da bi se učinila bilo koja druga stvar - bilo da se radi o glumi, pisanju priča, igranju hokeja ili računalnom programiranju.

*** *Osam inteligencija susrećemo u svakoj kulturi, u svim zemljama i u svim dobnim skupinama.*** U tom smislu nije važno tko ste i odakle dolazite - nije važno koliko imate godina i što ste u životu prošli - u svakom slučaju posjedujete neki oblik svake inteligencije. Na vama leži zadatak da svaku inteligenciju razvijete najbolje što možete.

Zapravo, ako bolje promotrite bilo koji aspekt života, primijetiti ćete znakove višestrukih inteligencija na djelu. U prekrasnom vrtu svojeg susjeda možete primijetiti prirodnu i slikovnu inteligenciju. Jezičnu inteligenciju možete primijetiti u brata koji uvijek nešto zapisuje u svoj dnevnik, ili glazbenu inteligenciju kod mame koja obožava pjevati. Matematiku možda učite od učitelja koji je logički inteligentan, a sociologiju od društveno inteligentnog učitelja. Možda imate tjelesno inteligentnog prijatelja koji je vješt atletičar, ili osobno inteligentnog prijatelja koji je pokrenuo vlastiti posao. Primijetiti ćete tjelesnu inteligenciju kod vozača autobusa koji vas svako jutro vozi u školu, ili društvenu inteligenciju kod prodavačice u samoposluživanju. Ako usmjerite svoju pozornost bilo kamo - kod kuće, u školi, ili u javnosti - posvuda ćete uočiti različite inteligencije na djelu.

No najvjerojatnije je da ćete različite inteligencije najlakše primijetiti kod sebe. Naposljetku, s kime provodite najviše vremena? Sa sobom, naravno. Ako vam višestruke inteligencije i nisu baš najočitije, nije važno. Ova će vam knjiga pomoći da većinu njih prepoznate i ostvarite.

Svatko od nas svakodnevno koristi svaku od tih inteligencija, ali svatko ih također pokazuje na jedinstven način. Na neki način, tih osam inteligencija predstavlja različite note oktave na glazbenoj ljestvici: C, D, E, F, G, A, B, C. Svatko od nas voli različite melodije koje su zapravo sačinjene od tih osnovnih tonova. Note slažemo na jedinstven način, pa tako ne postoje dvije sasvim jednake melodije. Ako sve svoje inteligencije budete koristili u najvećoj mogućoj mjeri - na svoj vlastiti, jedinstveni način - svijet će prožeti čarobna melodija koju nitko osim vas ne bi mogao skladati!

Bit će mi drago ako mi pošelite napisati pismo. Pisma šaljite na adresu:

Dr. Thomas Armstrong

c/o Free Spirit Publishing

217 Fifth Avenue North, Suite 20

Minneapolis, MN 55401-1299

SAD

Ili mi pošaljite e-mail na adresu: help4kids@freespirit.com

Poglavlje 1.

Jezična inteligencija

KRATKI KVIZ

- * Volite li čitati?
- * Volite li pričati priče?
- * Pišete priče ili pjesme?
- * Uživete li u učenju stranih jezika?
- * Služite li se bogatim fondom riječi?
- * Vješti ste u pravopisu?
- * Volite li pisati pisma i slati e-mailove?
- * Volite li raspravljati o različitim temama?
- * Dobro pamтите imena i činjenice?
- * Igrate igre poput "riječ na riječ" i rješavate križaljke?
- * Volite li istraživati i čitati o temama koje vas zanimaju?
- * Zabavljaju li vas igre riječima i rimama?

Ako ste na bilo koje pitanje odgovorili potvrdno, time ste otkrili posebne oblike svoje jezične inteligencije!

Što znači biti jezično inteligentan?

Jezično ste inteligentni ako volite riječi i načine na koje se one mogu koristiti u čitanju, pisanju i govoru. Možda ste posebno osjetljivi za to kako riječi zvuče, što znače i kako se koriste. Možda uživate u poigravanju riječima i smišljanju jezičnih igara. Svoju inteligenciju možete pokazati tako da postanete dobar pjesnik ili pisac, izvrstan stručnjak za jezik, knjiški crv, izvrstan pripovjedač priča, kvalitetan sudionik debata i čarobnjak za učenje jezika.

Jezičnu inteligenciju posjedujete čak i kada je niste svjesni. Samim čitanjem ove knjige, pa bilo vam ono i teško, pokazujete svoju jezičnu inteligenciju. Kada vodite obiteljske razgovore, čitate sportske vijesti ili svoj omiljeni strip, ili pak pišete e-mailove i pisma prijateljima, tada također koristite jezičnu inteligenciju.

U čemu vam jezična inteligencija koristi?

- * Osposobljavate se za pismeno ili usmeno komuniciranje s drugim ljudima.
- * Postajete bolji učenik. Mnogo školskih aktivnosti zahtijeva jezičnu inteligenciju, kao npr. čitanje, pisanje, pamćenje činjenica, izlaganje pred razredom, raspravljanje o određenim temama.
- * Omogućuje vam da posjećujete nova mjesta, srećete zanimljive ljude, vidite neobične stvari, a sve to zahvaljujući knjigama.

Svakodnevne aktivnosti za razvijanje ove vrste inteligencije:

čitanje (knjiga, časopisa, novina i stripova) * pisanje pjesama i priča * pravljenje bilježaka * vođenje dnevnika * pričanje priča * pričanje viceva * pisanje pisama, poruka, e-mailova * argumentiranje ideja za koje se borite * "repanje" * slušanje radijskih emisija i radiodrama * gledanje filmova * slušanje audioknjiga

Svatko je jezično inteligentan. Ako sretnete nekoga tko tvrdi: "Mislim da mi jezična inteligencija nije jača strana", naprosto uzvratite: "Da bi tako nešto uopće mogao izgovoriti, već unaprijed moraš biti jezično inteligentan!" (Dotična osoba koristi *jezik* da bi priopćila svoje mišljenje.)

GOVORNI JEZIK

Jezična se inteligencija odnosi na dobre komunikacijske vještine. Koji su najjednostavniji načini komunikacije? Govor i slušanje, naravno. To su dvije stvari koje svaka osoba, u svakom dijelu svijeta, svakodnevno čini. Govor je najvažniji element jezične inteligencije. Zašto ljudi govore? Govore da bi komunicirali, inspirirali, uvjerali, vodili, poučavali i zabavljali. O toliko toga vrijedi govoriti!

Razmislite samo koliko često govorite tijekom dana. Razgovarate s prijateljima u školi. Odgovarate na pitanja svojih učitelja. Možda se verbalno obračunavate s bratom ili sestrom u vezi s mnogim stvarima - ili naprosto želite mlađoj sestri objasniti neki matematički zadatak. Možda govorom želite uvjeriti ljude da se priključe nekoj ideji. Sve to redovito zahtijeva jezičnu inteligenciju.

Možda se u pisanju ili čitanju susrećete s teškoćama, ali govorom pokazujete veliku jezičnu inteligenciju. Mnogi su ljudi kojima je bilo rečeno da pate od *disleksije* ili *teškoća u čitanju* postali divni kazivači priča, govornici, glumci, zabavljači ili političari. Neki od tih ljudi su glumci Tom Cruise i Salma Hayek, komičarka Whoopi Goldberg i Jay Leno, te pjevačica Cher i pjevač John Lennon.

Ako spadate u dobre govornike (ili slušače), možda se vama obraćaju s molbama kada treba sastaviti i održati govor. Možda ste poznati kao dobar govornik ili "razredni klanun". Možda blistate kada na vas dođe red za usmeni izvještaj. S druge strane, možda spadate u one osobe koje se plaše govoriti pred ljudima ili dizati ruku u razredu.

Jeste li znali?

Premda možda zamuckujete dok pričate, možete se pretvoriti u sjajnog govornika, kazivača priča ili glumca. U primjere takvih slavnih ljudi spadaju Winston Churchill (premijer Velike Britanije u vrijeme Drugog svjetskog rata), Nicholas Brendon (glumac koji glumi lik Xandera u seriji *Buffy, ubojica vampira*) i James Earl Jones (glumac koji je posudio glas Darthu Vaderu u *Ratovima zvijezda*).

Ako baš ne volite govoriti, neka vas utješi činjenica da postoji mnogo osoba koje to također ne vole (uključujući odrasle). Pa što je tako teško u govorenju? Mnogi ljudi ne vole privlačiti pažnju. Ili se boje da će izlanuti neku glupost.

Ako se bojite govoriti u razredu:

- * Slušajte što drugi govore.
- * Počnite češće govoriti. Svaki dan pomalo. Ne morate sve postići odjednom.
- * Nemojte brinuti o tome što će drugi misliti.

Ako se bojite javnog nastupa ili izlaganja:

- * Sjetite se disati. Čini se smiješnim, ali ipak pokušajte. Duboko će vam disanje pomoći da se smirite.
- * Govorite glasno, jasno i polako. Vjerojatno ćete osjećati potrebu da šapućete, mrmljate ili brzate; ako joj podlegnete, tada ste prisiljeni sve to još jednom ponoviti.
- * Vježbajte u prisutnosti dobrog prijatelja ili roditelja. Tako ćete steći naviku glasnog izgovaranja riječi i izlaganja pred jednom osobom. To će onda olakšati i držanje govora pred većom skupinom ljudi.
- * Posebno označite važne dijelove izlaganja, tako da ih lakše pronađete tijekom govora. Ako budete dovoljno vježbali, bilješke će postati suvišne!

Jeste li znali?

Slavni govor Martina Luthera Kinga "I Have a Dream" proglašen je jednim od najboljih primjera *retoričkog* ili uvjerljivog govora u 20. stoljeću. Izvorni tekst govora na engleskom jeziku može se pronaći na adresi:
www.mecca.org/~crights/dream.html

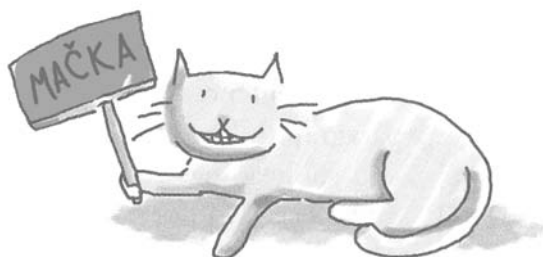
Govorenje ne mora uopće biti strašno. Ono može postati tako zabavno i jednostavno kao kada s prijateljima razmjenjujete šale i dosjetke.

Pričanje viceva i priča dobar je način zabavljanja ljudi, ali umijeće kazivanja priča može biti i iznimno važno. Ljudi koji umiju pričati priče vrlo su cijenjeni u

mnogim kulturama diljem svijeta. Oni ne samo da zabavljaju publiku nego često čuvaju od zaborava priče i mitove kulture u kojoj su rođeni. Predajom se iz generacije u generaciju također prenosi obiteljska povijest i religijska tradicija.

PISANI JEZIK

Ako malo bolje razmislite, umijeće čitanja predstavlja najčudesniju stvar na svijetu. Pa radi se samo o jednostavnim tragovima tinte na papiru. Kako onda u tim tragovima možete razaznati značenje i smisao? Pogledajte riječ *mačka*. To je samo pet znakova na papiru, od kojih je svako oblikovano na drugačiji način. No kada ih pročitate, vjerojatno počinjete razmišljati o svojoj vlastitoj mački (ako je imate) ili ostalim mačkama koje ste poznavali ili vidali.

Kako to da toliko toga možete zamisliti na temelju samo pet jednostavnih znakova? Nitko ne zna. Nekako, i to na način koji znanstvenici ne mogu sasvim objasniti, vi uspijevate samim pogledom na te znakove (i na sve ostale znakove na ovoj stranici) predočiti i njihov smisao.

Umijeće čitanja otvara sva moguća vrata znanja i mašte. Dok sjedite na kauču ili za radnim stolom, odjednom odlazite u drevni Egipat, raketom vas lansiraju u svemir ili pak podmornicom uranjate u morske dubine. Čitanjem knjige ulazite u sasvim novi svijet.

Jeste li znali?

Znanstvenici tvrde da ljudi koji se služe jezikom znakova - uključujući gluhe osobe i osobe oštećenog sluha - uglavnom za komunikaciju koriste dijelove mozga zadužene za jezičnu inteligenciju.

Koje vrste knjiga najviše volite čitati? Neki ljudi vole određene autore poput R.L. Stinea, J. K. Rowling, Waltera Deana Myersa ili Beverly Cleary pa nastoje pročitati svaku njihovu knjigu. Neki pak ljudi vole određene *žanrove*, odnosno kategorije knjiga, poput znanstvene fantastike, vesterna, ljubavnih romana, poezije ili drama. Neki ljudi vole čitati publicistiku ili pak časopise o životinjskom svijetu, prirodi, povijesti, automobilima ili svemirskim putovanjima. A još uvijek postoje i oni koji ne biraju knjige prema nekoj posebnoj metodi - jednostavno čitaju sve što im se sviđa.

Postoje mnogi načini čitanja knjiga, a to vam znanje može pomoći u školi i izvan nje. Možete čitati radi užitka ili da biste pronašli neke informacije. Ponekad je jedno spojeno s drugim.

Postoje knjige koje svakako *morate* pročitati u školi, poput udžbenika i lektire. Nešto od toga vas uistinu zanima, a nešto baš i ne. Kada ne osjećate interes, sasvim je vjerojatno da ćete informacije iz teksta nastojati izvući na najbrži mogući način. Kada se radi o takvim knjigama i materijalima, umijeće čitanja postaje ključno.

Jeste li znali?

Čitanje radi užitka ili zaigrano čitanje ponekad se naziva i "ludičkim" čitanjem. Izraz ludičko dolazi od latinskog glagola *ludere* što znači "igrati se".

Ovakva se vrsta čitanja naziva "preglednim čitanjem". Ono podrazumijeva izdvajanje ključnih riječi i važnih rečenica (obično je to prva rečenica odlomka). Bacit ćete oko na naslove i podnaslove kako biste pronašli ostale važne izraze i dijelove informacija. Slike i dijagrami također pomažu u shvaćanju temeljnog smisla sadržanog u tekstu.

Čitanje može predstavljati užitak i slast. Ako uistinu želite uživati u knjizi, nemojte žuriti s čitanjem. Čitajte svojim vlastitim ritmom, pa čak i sporije kako biste upili riječi i priču. Dopustite si sporije čitanje i slušajte

kako riječi odjekuju u vašem umu, zamišljajte prizore ili razmišljajte o idejama iznesenima u tekstu. Pisci vrlo često pomno biraju riječi. Način kojim biraju riječi pridonosi uvjerljivosti njihovih likova. Također umiju riječima oponašati zvukove (kišne kapi, pucketanje vatre ili zvuk vjetra).

Pokušajte dio svoje omiljene knjige čitati naglas. Kakvima vam se čine likovi? Čine li vam se njihove riječi zabavnijima ili ozbiljnijima nakon što ih se pročita glasno? Pokušajte pribilježiti reakcije na priču ili neke izjave likova. Možda vas čitanje inspirira za pisanje vlastite priče. Ili pak želite nacrtati neki lik, izgraditi model nekog mjesta u knjizi, ili odigrati scenu iz nje. Sve ove ideje spadaju u jezičnu inteligenciju.